LEADER Kantri

ERÄJÄRVEN

KIERTOTALOUS-SUUNNITELMA

2022

PÄIVITYKSIÄ ERÄJÄRVEN KIERTOTALOUSSUUNNITELMAAN

JAETAAN, LAINATAAN KORJATAAN, KIERRÄTETÄÄN

Kiertotalouden tavoitteena on siirtyä pois lineaarisesta taloudesta, jossa raaka-aineista valmistetaan tuotteita, jotka käytön loputtua päätyvät jätteiksi. On tärkeää pyrkiä kohti resurssitehokasta ja ilmastoneutraalia taloutta, jossa toimitaan kilpailukykyisesti luonnon kantokyvyn rajoissa.

Kiertotaloudessa keskeistä on, ettei tuoteta uusia tavaroita, vaan kehitetään kuluttamiselle vaihtoehtoisia tapoja. Ostamisen sijaan tavaroita voidaan jakaa, lainata, korjata, kierrättää tai esimerkiksi tuottaa ne palveluina, jolloin omistamisen sijaan maksetaan tuotteen hyödystä. Kiertotaloudessa materiaaleista syntyy yhä uudelleen uusia tuotteita, ei jätettä. Materiaalit pyritään pitämään kierrossa mahdollisimman kauan.

Miten kiertotaloutta voi edistää kylillä? Millaisia asioita voisi jakaa, lainata tai käyttää yhdessä toisten kanssa? Kuinka kierrätystä voisi tehostaa ja jätteen ja hävikin määrää vähentää? Voisiko joitakin tuotteita tarjota palveluna? Entä miten ympäristöasiat olisi mahdollista ottaa entistä paremmin huomioon? Samalla kartoitetaan millaisia kiertotaloustoimia on jo käytössä ja kuinka niitä olisi mahdollista kehittää edelleen.

Kylätaloja ollaan kehittämässä yhä enemmän monipalvelukeskuksiksi, ja tämä luo hyvät edellytykset myös kiertotalouden kehittämiselle kylissä.

LEADER
Kantri

MITÄ VOISI LAINATA?

Lainattaviksi sopii etenkin harvoin käytössä olevat tavarat, kuten erilaiset liikunta- ja retkeilyvarusteet/-välineet, pihapelit, työkalut, tekstiilipesuri, astiasto, mehumaija, ompelukone/saumuri, oksasilppuri tai vaikkapa vene.

Asukkaiden ja kesäasukkaiden toiveita lainaamon tarjontaan voi kartoittaa kyselyllä. Samalla kyselyllä voisi löytyä tavaroita, joita omistajat olisivat valmiita vuokraamaan, esim. klapikone, peräkärry, mökki...

TURHAT TAVARAT KIERTOON

Itselle turhat tavarat voivat löytää uuden kodin, jossa niiden elinkaari saa jatkua. Kirjat, lehdet, lauta- ja palapelit, lasten vaatteet ja lelut kiertävät helposti, ja niille voi varata vaikka kylätalolla oman hyllyn, jonne tavaraa voi tuoda tullessaan ja viedä mennessään.

Tavaroiden kiertoa voi edesauttaa myös järjestämällä kirppistapahtuman. Voisiko kylän kesätapahtumien joukkoon perustaa vuotuisen peräkonttikirppiksen? Myös Facebookin kirppis-ryhmissä tavara löytää nopeasti uuden omistajan ja tällaisen ryhmän voi helposti luoda myös omalle kylälle.

YHTEISKÄYTTÖ

Miltä kuulostaisi kyläpyörät? Kaikkien käytössä olevat pyörät palvelisivat niin kyläläisiä kuin matkailijoitakin. Sähköpyörällä taittuisi pidempikin matka ja kokeilun kautta moni voisi rohkaistua hankkimaan myös oman sähköpyörän, jolla osan automatkoista voisi korvata.

Kimppakyydeillä liikut ympäristöystävällisemmin. Löytyisikö työmatkalle tai illan harrastuksiin kulkijoita omalta kylältä?

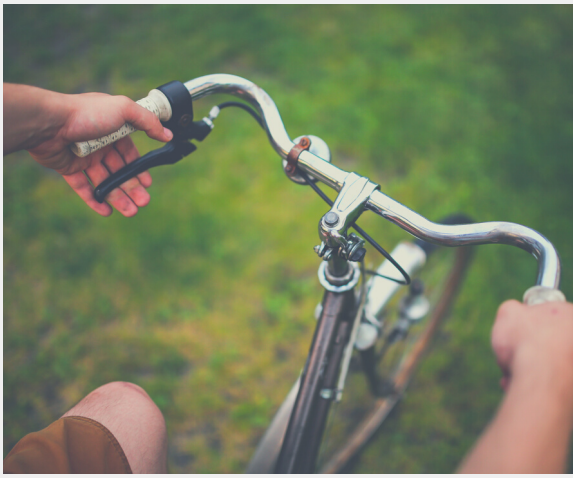

MITÄ ERÄJÄRVELLÄ VOI LAINATA TAI VUOKRATA?

Eräjärvellä on useilla eri toimijoilla paljon lainattavia ja vuokrattavia asioita:
-Kirjaston välineitä on lainattavissa
-Martat: Astiat, kahvinkeitin
-PVY: Astiat, kuohuviinilasit, laminointikone, perunannostokone
-Työväen näyttämö: Puvut, lava/katsomo, laminointikone, videotykki, poskimikit
-KSL Orivesi: Soppatykki, grilli, toritelttoja
-Lounasravintola Eräjärvi: pöydät, tuolit, teltat jne...
-EräU: Pöytiä, tuoleja

Lisäksi on vuokrattavissa monia juhla- ja kokoustiloja sekä rantasauna.

Tieto on kuitenkin hajallaan ja se olisi tarpeen koota yhteen paikkaan ja pitää ajantasaisena. Tarvetta olisi sekä fyysiselle kansiolle että sähköiselle versiolle, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.

TAVARAT KIERTÄVÄT ERÄJÄRVELLÄ

Eräjärvellä on perinnettä kirppistapahtumien järjestämisessä, ja niitä on vuoden mittaan useita: peräkonttikirppis, pihakirppis ja kirppispäivä rytmittävät vuotta ja laittavat tavaroita kiertoon. Lisäksi koululla on järjestetty urheiluvälineiden vaihtoa ja kirppistä. Kirjastolla kiertoon voi laittaa ylimääräiset langat ja EKY:llä on kirjojen ja pikkutavaran kierrätystä. Lisäksi Facebookissa toimii Eräjärven oman kirppis-ryhmän lisäksi Oriveden ryhmiä.

Tavaranvaihtotori "tuo tullessas, vie mennessäs"-hengessä voisi täydentää kierrätystapahtumien joukkoa, esimerkiksi kesätapahtuman yhteydessä. Vastuutaho olisi kuitenkin tärkeä, jotta torin päätyttyä tavarat ei jäisi nurkkiin.

YHTEISESTI KÄYTÖSSÄ

Kimppakyytejä esimerkiksi harrastuksiin ja työmatka-ajoon on jonkin verran käytössä, mutta niiden kehittämisessä on myös paljon potentiaalia. esimerkiksi somekanavien tai kylän yhteisen keskusteluryhmän kautta.

Paikalliset taksit mahdollistavat myös yhteiskuljetukset esimerkiksi teatteriin ja uimahalliin. Kouluaikoina Nopa kulkee Orivedelle kahdesti, kesäaikaan vain kerran, joten julkisen liikenteen varassa pärjääminen on vaikeaa.

Liftausta näkee jonkin verran ja osalla asukkaista ei ole omaa autoa. Tulevaisuudessa voisi kehittää kyytien tarvitsijoiden ja tarjoajien kohtaamista paremmaksi - missä kyydeistä ilmoiteltaisiin?

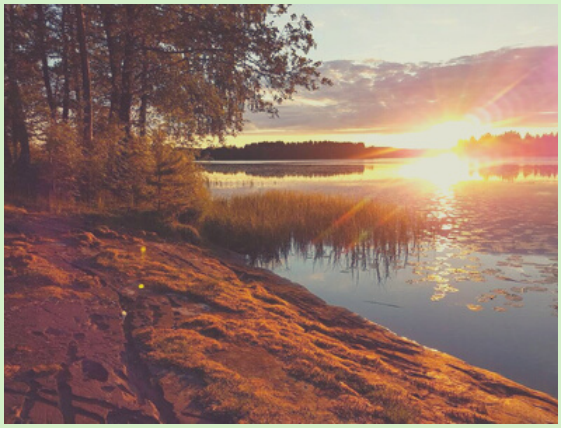

PALVELUT LÄHELTÄ

Kylätalo monipalvelukeskuksena voi toimia kylällä monipuolisten palveluiden kotipaikkana. Lähipalveluiden kehittäminen vie kylää myös osaltaan kohti hiilineutraaliutta.

Erilaiset terveys-, kampaamo- ja kauneudenhoitopalvelut voidaan tuoda lähelle kyläläisiä, kun kiertäville palveluntarjoajille on tarjolla tiloja monipalvelukeskuksissa. Kyläyhteisö voi tuottaa myös omia palveluita, ja luoda kylälle työtä. Kauppakassipalvelu, talkkaripalvelu lumi-, piha ja remonttitöineen ja siivous- ja muunlainen kotipalvelu vähentävät liikkumisen tarvetta ja toisaalta esimerkiksi kaikkea remontointiin ja pihatöihin liittyvää tavaraa ei tarvitse itse omistaa, kun työt ostaa palveluna.

Kylätalo monipalvelukeskuksena voi toimia myös majoituspaikkana, samoin kylän muut tyhjät kiinteistöt - talot, mökit ja rantasaunat. Näiden vuokraus on hyvä esimerkki jakamistaloudesta, jolle digitalisaatio luo hyviä edellytyksiä, esimerkkinä AirBnB-majoituspalvelu.

LEADER Kantri

LÄHIPALVELUITA ERÄJÄRVELTÄ

Eräjärvellä toimii kattavasti lähipalveluita, kuten oma kauppa ja lounasravintola, sekä majoitus ja juhlapalveluita. Kyläputiikista löytyy lisäksi esimerkiksi Postin, apteekin ja Veikkauksen palveluita. Toisaalta palveluista osa on poistunut, ja esimerkiksi uutta kampaajaa toivottaisiin kylälle - jos ei pysyvästi, edes tiettyinä päivinä poikkeava. Palveluita voisi olla mahdollista järjestää esimerkiksi Sote-osuuskunnan kautta.

Eräjärven verkkosivuilta löytyy palveluluettelo, jota ei kuitenkaan aktiivisesti pidetä ajan tasalla. Yrittäjillä on lisäksi kolme infotaulua, mutta myöskään niiden ylläpito ei ole ollut säännöllistä, ja osin niiden sijaintia tulisi muuttaa paremmin kulkijoita tavoittaviksi.

Tällä hetkellä kylältä löytyy esimerkiksi ompelija, jonka toimiala tukee kiertotaloutta antamalla vaatteille lisää käyttöikää korjaamalla ja muokkaamalla niitä.

Palveluista iso osa tiedetään puskaradion kautta, eri alojen osaajia on paljon ja monille heistä löytyisi varmasti paljon hommia omilta kotinurkilta, jos osaaminen olisi paremmin asukkaiden ja kesäasukkaiden tiedossa. Palveluita voi koota helposti ja ajantasaisesti yhteen sähköisesti, mutta fyysisille tauluille on varmasti myös kysyntää.

Eräjärvellä yhdistykset ja kyläläiset tuottavat itse monipuolisia harrastusmahdollisuuksia, liikuntapaikkoja ja seurojen ohjattua toimintaa kuten lentopalloa, salibandya, erilaisia jumppia ja sportti- ja temppukerhoja monenikäisille. Lisäksi voi harrastaa teatteria ja osallistua erilaisille ruoanlaittoon ja käsitöihin liittyville kursseille ja pajoihin tai lukupiiriin. Kiertotalous on hienolla tavalla läsnä myös villiyrtti- ja mehiläisvahakangaskursseilla, joita eräjärvellä on järjestetty.

KASVIS- JA LÄHIRUOKAA

Kohti hiilineutraalia kylää voi pyrkiä myös ruokalautasella. Kasvisten ja lähiruoan lisääminen ruokavalioon ovat fiksuja valintoja. Omilla pihoilla ja palstoilla kasvatettu ja sesonginmukainen lähiruoka pienentää hiilijalanjälkeä. Lisäksi luonnontuotteiden keruu ja jalostus voi tarjota työtä.

REKO-lähiruokarinki, lähiruokatori tai Pop up-lähituotemyynti tuo alueen oman elintarvike-tarjonnan kaikkien saataville.

HÄVIKKI JA JÄTTEET

Syömäkelpoista ruokaa päätyy vuosittain roskikseen 20-25 kiloa henkeä kohden - hävikiksi päätyessään ruoantuotannon päästöt ovat syntyneet turhaan. Hävikkiä voi ehkäistä paitsi hyvällä suunnittelulla ja ruoan säilömisellä ja pakastamisella, myös yhteisruokailuilla. Lisäksi kauppareissulla voi vähentää hävikkiä valitsemalla ostoskoriin punalaputettuja tuotteita.

Kylälle voidaan perustaa yhteiskompostori biojätteille. Myös jätteiden lajittelumahdollisuuksia voidaan pyrkiä edistämään koko kylän voimin. Voisiko yhden tuotannossa syntyvät sivuvirrat tarjota materiaalia toisille?

ENERGIAA TEHOKKAASTI JA VIHREÄSTI

Kylätalon, kotien ja muiden rakennusten energiatehokkuutta voidaan parantaa monin tavoin. Lämmitysmuodon vaihtaminen erityisesti öljylämmitteisissä taloissa on merkittävä päästövähennys, mutta uusiutu-vaan energiaan siirtymisen voi aloittaa helposti tekemällä sopimuksen ekosähkön käytöstä - vaikka omalla sohvalla istuen.

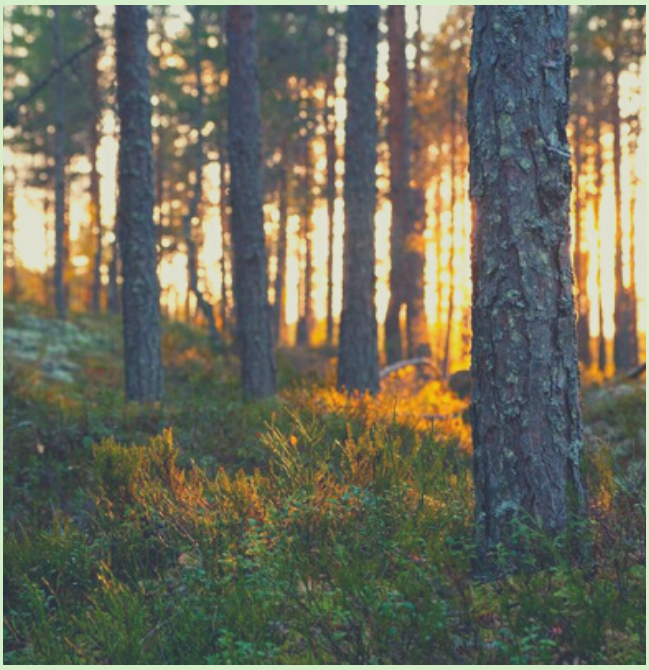

RUOKAA ERÄJÄRVELTÄ

Lähiruokaa on tarjolla kaupassa hyvin, ja kesäisin kaupan pihasta löytyy myös lähituottajan myyntipiste. Lähituottajalta löytyy muun muassa perunaa. Kylätori/ Eräjärven markkinat kokoaa lähituottajat yhteen, lisäksi myynnissä on myös paikallisten leivonnaisia ja muita herkkuja.

Orivedellä toimii myös REKO-lähiruokarengas.

Martat järjestävät myös yhteisruokailuja, kuten Poikkea puurolle-päivän. Kyläyhdistys puolestaan on kokeillut Pop up-lähiruokapäivää ja EräU burgeripäivää ja uutena tulossa on hodari-päivä

HÄVIKKI JA JÄTTEET ERÄJÄRVELLÄ

Sosiaalinen media tarjoaa mahdollisuuksia ylimääräisen sadon, kuten omenat, tyrni ym, jakamiseen. Lisäksi satoa lahjoitetaan Kylätorille. Eky:n ovelle voi tuoda jakoon ylimääräistä omenasatoa. Kauppa torjuu hävikkiä Hyvikkileivän ja Hävikki-pussien avulla.

Nykyisellään Eräjärvellä kerätään sekajätteen lisäksi paperi, lasi ja metalli. Muiden jätteiden lajittelu onnistuu kauppareissun yhteydessä: Rinki-Ekopisteiltä löytyy myös muovin ja pahvin keräys. Kylässä kompostoidaan biojätettä, järjestettyä keruuta sille ei ole. Pirkanmaan jätehuollon Repe&Romu&Riepu kiertää vuosittain Eräjärvellä.

4H-yhdistys on kerännyt aiemmin apulantasäkkejä, ja maatiloilta kerätään paalainmuoveja. Ajatuksia muovinkeräyksen yhdistämisestä täman tai jonkin muun keruun yhteyteen on virinnyt.

VIHREÄMPÄÄ ENERGIAA ERÄJÄRVELLÄ

Seuratalo lämpenee öljyllä ja osittain ilmalämpöpumpulla, Erälinna ja koulu hakkeella ja Leväslahden PVY haloilla. Energiaremontteja ei ole tehty, mutta niille olisi tarvetta. Se, kuinka remontti toteutettaisiin ja kuinka rahoitettaisiin, vaatii suunnittelua.

Aurinkopaneeleita, maalämpöä ja hakelämmitystä on jo asennettu koteihin ja myös maatiloille, ja kiinnostus vihreämpiin energiamuotoihin on selvästi lisääntynyt.

LUONTO JA YMPÄRISTÖ

Globaalissa mittakaavassa siirtyminen kiertotalouteen auttaa hillitsemään ilmastonmuutosta, vähentämään luonnonvarojen käyttöä ja pysäyttämään luontokadon - mutta vaikuttaa voidaan myös paikallisesti!

Vieraslajeja torjumalla ja arvokkaita elinympäristöjä suojelemalla ja ennallistamalla voidaan turvata luonnon monimuotoisuutta. Voisiko torjunta- tai ennallistamistyötä tehdä koko kylän voimin?

Myös metsätaloudessa luonnon monimuotoisuutta voidaan huomioida monin tavoin samalla, kun huolehditaan kestävästä metsätaloudesta ja puuntuotannosta.

Metsä tarjoaa puuraaka-aineen lisäksi myös monipuolisesti muita ekosysteemipalveluita maisemasta ja virkistyksestä hiilensidontaan ja ravinteiden kiertoon. Luonnontuotteita unohtamatta!

ERÄJÄRVEN LUONTO JA YMPÄRISTÖ

Eräjärvellä vieraslajien torjuntaa on tehty yksityisten ihmisten haastamana kyläläisten voimin. Yleisimmin vierasjeista esiintyy lupiinia ja jättipalsamia. Lupiinin hävittämiseen ohje on löytynyt muun muassa Purkiaisesta. Myös Kurtturuusu on kesästä 2022 alkaen hävitettäväksi määrätty vieraslaji, ja sen tunnistamiseen on jaettu niin ikään ohje Purkiaisessa.

Eräjärven luonto tarjoaa runsaasti harrastus- ja virkistysmahdollisuuksia. Lähistöllä sijaitsee muun muassa Eräpyhän virkistysalue. Monimuotoista luontoa löytyy esimerkiksi Pajulan perinnebiotoopista, läheiseltä Natura-alueelta, sekä Eräpyhäntien varren katajakedolta sekä muilta maisema-alueilta.

Erilaiset luonnonhoitotoimenpiteet, kuten rantojen ja muiden merkittävien maisemien raivaus voi parantaa monien lajien elinympäristöjä. Maisemapellon perustaminen voisi myös elävöittää kylämaisemaa samalla, kun se tarjoaa pörriäisille ravintoa. Joutomaille soveltuisi esimerkiksi kukkapellot.

Kasvienvaihtotorit ja -tapahtumat ylläpitävät perinteisten ja kestävien hyötykasvien ja perennojen kantoja ja monet puutarhojen kasveista ovatkin tärkeitä esimerkiksi perhosille ja pölyttäjille. Sadonkorjuujuhla on oivallinen tilaisuus jakotaimien vaihtotapahtumalle ajoituksensa puolesta.

HUOLEHDITAAN RAKENNUKSISTA

Vanhoja rakennuksia kunnostamalla saadaan pidennettyä niiden käyttöikää ja samalla puurakenteiden hiili pysyy tulevaisuudessakin niihin varastoituneena. Puurakentamista kannattaa suosia ja lisäksi myös miettiä, löytyisikö käytetylle puutavaralle sopivia rakennuskohteita. Rakennusten eristämisellä parannetaan energiatehokkuutta ja huomiota kannattaa kiinnittää myös tilojen käytön optimointiin.

KORJATAAN JA TUUNATAAN

Tavaroiden korjaamisen ja tuunaamisen ympärille voi perustaa harrastusryhmiä kylätalolle tai varata niille sopivia työtiloja vapaasti käytettäväksi kaikille kiinnostuneille. Vanhat huonekalut ovat suosittuja tuunauskohteita ja esimerkiksi vaatteiden elinkaarta on helppo pidentää korjaamalla ja tuunaamalla niitä.

Vaatteista voi monien muiden tekstiilien tapaan leikata myös matonkudetta, jolloin materiaali jatkaa elinkaartaan täysin uudessa tuotteessa. Jos vaate ei enää ole korjauskelpoinen, sen osoite on lähi-tulevaisuudessa tekstiilijäte sen keruun yleistyessä.

MAATALOUS

Kiertotaloutta voi edistää myös maataloudessa monin tavoin, muun muassa vahvistamalla maaperän elinvoimaisuutta ja kivennäismaapeltojen hiilensidontaa maan kasvukunnosta huolehtimalla.

Biokaasun tuotanto ja kierrätyslannoitteiden valmistus ovat esimerkkejä kiertotalouden ratkaisuista, jotka luovat myös uusia työpaikkoja.

MUISTIINPANOJA & LISÄYKSIÄ KIERTOTALOUSSUUNNITELMAAN

LEADER Kantri
maaseuturahasto

KIERTOTALOUSSUUNNITELMA ON TOTEUTETTU OSANA LEADER KANTRIN CIRCLE-KIERTOTALOUSHANKETTA.

CIRCLE

CIRCLE - LEADER TRANSNATIONAL COOPERATION PROJECT

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

LEADER Kantri